

2022-2025

Maahanmuuttajien kotoutumisen edistämisen ohjelma

Kotoutumistyöryhmä / Pakolaisohjaaja Minja Palokangas
Ylitornio

Sisällys:

1. Johdanto

- 1.2 Laki kotoutumisen edistämisestä
- 1.3 Kuntien merkitys

2. Ylitornion nykytilanne

- 2.1 Ulkomaan kansalaisten määrä ja kasvu Ylitornion kunnassa
- Kiintiöpakolaisten määrä

3. Keskeisiä käsitteitä

4. Lähtökohdat kotoutumisen edistämisen ohjelmalle

- 4.1 Lainsäädäntö ja kotoutumisperitiikka
- 4.2 Lisääntynyt maahanmuutto

5. Alkukartoitus ja kotoutumisen edistämisen suunnitelma

- 5.1 Kotoutumisen edistämisen tehtävät
- 5.2 Kotoutumisen edistyminen

6. Ylitornion maahanmuuttopalvelut

- 6.1 Pakolaisohjaajan työnkuva
- 6.2 Perhelähtöisyys pakolaistyössä
- 6.3 Kotoutumisprosessi
- 6.4 Kiintiöpakolaisten vastaanotto
- 6.5 Vastaanoton valmistelu

7. Kasvatus ja koulutus

- 7.1 Maahanmuuttajalasten varhaiskasvatus
- 7.2 Esiopetus
- 7.3 Maahanmuuttajaoppilaiden perusopetus
- 7.4 Aikuisten maahanmuuttajien koulutus
- 7.5 Kotoutumiskoulutus Ylitornion kunnassa
- 7.6 Luku- ja kirjoitustaidon koulutus Ylitornion kunnassa
- 7.7 YKI

8. Sosiaali- ja terveystalvelut

9. Ylitornion vapaa-aika

- 9.1 Iltapäiväkerho
- 9.2 Meän Opisto
- 9.3 Kirjasto
- 9.4 Liikunta
- 9.5 Nuorisotyö
- 9.6 Ylitornion nuorisovaltuusto

10. Asuminen Ylitorniolla

11. Tulkkipalvelut

12. Muiden tahojen kotoutumispalvelut

- 12.1 Te-toimisto
- 12.2 Kotoutumiskoulutus
- 12.3 Kansaneläkelaitos Kela

- Lähteet

1.Johdanto

1.2 Laki kotoutumisen edistämisestä

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) astui voimaan syyskuussa 2011. Kotoutumislain mukaisesti kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi kotoutumisen edistämisen ohjelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja jota tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Ohjelma otetaan huomioon kuntalain (410/2015) 110§: n mukaista talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa. Ylitornion kunnan edellinen kotoutumisen edistämisen ohjelma oli laadittu vuosille 2018-2021.

Kotoutumisen edistämisen ohjelma on laadittu poikkihallinnollisena työnä useiden viranhaltijoiden toimesta. Ohjelmassa on kuvattu lainsäädännön taustaa kotoutumiselle ja eritelty kotoutumista tukevia toimia. Lisäksi ohjelmaan sisältyy kuvaus kunnan palveluista ja vastuista kotoutumisessa. Tavoitteena on ollut luoda kotouttamiskäytännön työkalu kunnan viranomaisten käyttöön ja kirjata kotoutumisen edistämisen ohjelmaan eri toimijoiden välinen työnjako. Kotoutumisen edistämisen ohjelma voi toimia myös henkilöstön perehdytysmateriaalina maahanmuuttajatyöhön.

Parasta aikaa meneillään olevat kotoutumislain uudistus yhdessä SOTE sekä TE-palvelu uudistuksen kanssa, tulevat vaikuttamaan merkittävästi kunnan vastuuseen kotoutumisesta. Voimassa olevan kotoutumislain mukaisesti kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotoutumisen kehittämisestä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla. Kunnalla olisi jatkossakin kotoutumisen edistämisen koordinoiva rooli, mikä varmistaisi yhden tahon vastuun kotoutumisen edistämisen kokonaisuuden yhteensovittamisesta.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>

1.3 Kuntien merkitys

Kunnilla on suuri merkitys asenne- ja kansainvälisyyskasvatuksessa, ja erityisen suuri merkitys on paikallistasolla tapahtuvassa kotoutumisessa. Tämä kotoutumisen edistämisen ohjelma pyrkii vastaamaan maahanmuuttostrategian tavoitteisiin Ylitornion kunnan osalta. Myös Ylitorniolla tiedostetaan tulevaisuuden väestökehityksen tuomat haasteet. Kunta haluaa panostaa elinkeinoelämän vetovoimaisuuteen, mikä on tärkeä tavoite myös ulkomaalaistaustaisten kuntalaisten työllistymisen sekä kunnan elinvoimaisuuden kannalta.

Sote-palveluiden ja -ammattihenkilöstön siirtyessä hyvinvointialueille kaikissa kunnissa ei ole kotoutumista edistävän työn palvelurakennetta tai tehtäviä hoitavaa henkilöstöä. Osalla alueista kuntien kotoutumispalvelut järjestetään kuntien yhteistyössä vastuukuntamallilla. Kunnalle esitettävä päävastuu työvoiman ulkopuolella olevien kotoutumisesta edellyttää todennäköisesti osassa kuntia kotoutumisesta vastaavan viranomaistahon määrittelyä, palveluiden uudelleen

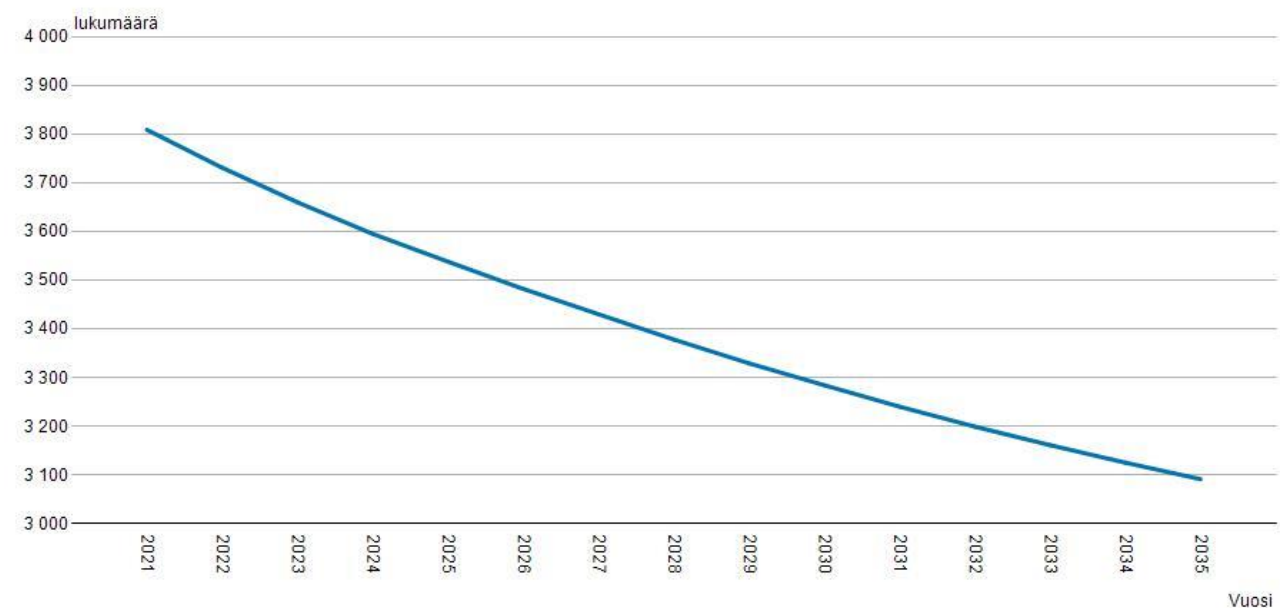
tarkastelua ja organisointia, kotoutumista edistävän työn määrittelyä sekä käytännön asiakastyöhön liittyviä, esimerkiksi asiakastietojärjestelmiä ja ammattihenkilöstön pätevyysvaatimuksia koskevia ratkaisuja.

2. Ylitornion nykytilanne

Ylitornion kunta on noin 4 000 asukkaan maaseutukunta. Väkiluku on ollut viime vuosina laskussa, mikä johtuu muun muassa luonnollisen väestönlisäyksen laskusta ja muuttotappiosta. Vuoden 2020 lopussa Ylitornion väkiluku oli 3 890 henkeä. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan vuonna 2030 Ylitornion väkiluku on 3664 henkeä ja pitempiaikainen arvio, vuoteen 2040 mennessä 3358 henkeä. <https://www.stat.fi>

Ylitorniolaiset pitävät kuntaansa rauhallisena ja turvallisena asuinpaikkana. Vanhanajan yhteisöllisyys ja naapuriapu ovat voimissaan erityisesti kuntakeskuksen ulkopuolella. Toisaalta varsinkin ympäristökylien väki vähenee ja ikääntyy.

Väestöennuste 2021: Väestö 31.12. muuttujina Vuosi. Ylitornio, Väestö 31.12. (ennuste 2021).

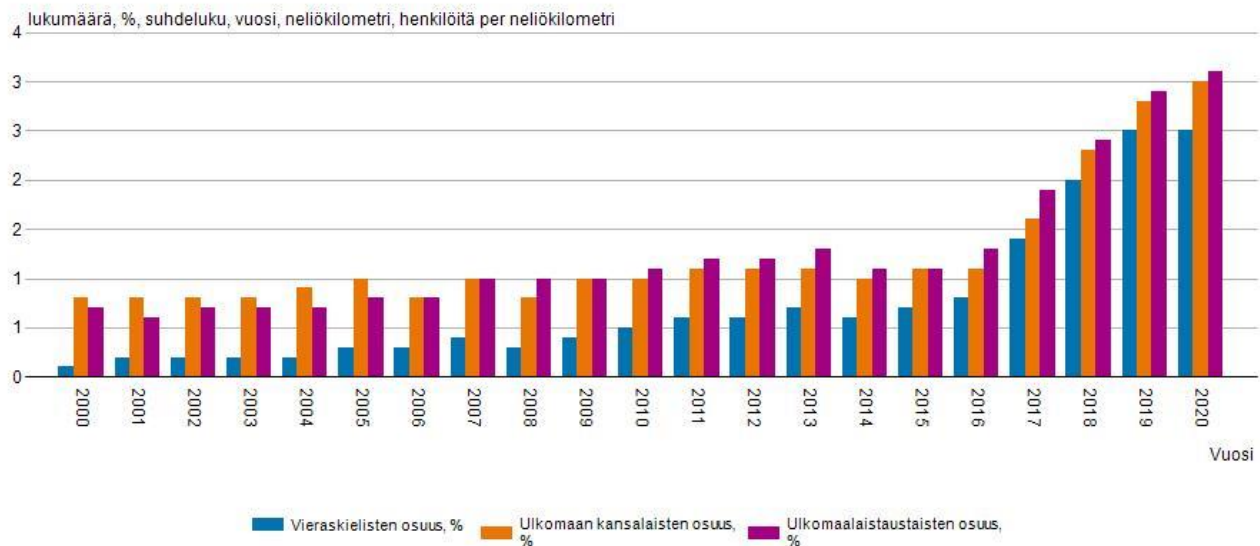

Lähde: Väestöennuste, Tilastokeskus

Ylitornion väestö on koko maan keskiarvoa selkeästi ikääntyneempää. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2020 ylitorniolaisten keski-ikä oli 53,6 vuotta. Vertailukunnissa ainoastaan Pellossa keski-ikä oli korkeampi (54,8 vuotta) kuin Ylitorniolla.

Suuria haasteita tulevaisuudessa onkin, miten saadaan kunnan väkiluku kasvuun? Mistä saadaan työvoimaa esimerkiksi terveydenhoitoon ja palvelualoille? Mistä saadaan kuntaan veronmaksajia, jotta pystytään takaamaan palvelujen säilyminen kunnassa?

Tunnuslukuja väestöstä muuttujina Tiedot ja Vuosi. Ylitornio.

Lähde: Väestörakenne, Tilastokeskus

2.1 Ulkomaan kansalaisten määrä ja kasvu Ylitornion kunnassa

Ulkomaan kansalaisten määrä sekä vieraskielisen ja ulkomaalaistaustaisen väestön kasvu Ylitorniolla on pysynyt suurin piirtein samana vuoteen 2017 saakka. Ennen ensimmäisten Syyrian kiintiöpakolaisten tuloa, suurin osa Ylitornion maahanmuuttajista oli ruotsalaisia, osa aikanaan sinne töihin lähteneitä ja kansalaisuutensa vaihtaneita ja sittemmin eläköityneitä paluumuuttajia.

Vuonna 2017 Ylitornion kunnanvaltuusto teki päätöksen ottaa vastaan Syyrian pakolaisia. Ensimmäiset 15 henkilöä saapuivat kuntaan syksyllä 2017. Kotoutuminen sujui hyvin ja pakolaiset asettuivat Ylitorniolle. Ylitornio päätti tehdä jatkosopimuksen vuosille 2018-2019. Sen jälkeen sopimusta on uusittu vielä kertaalleen 2020-2021 vuosille.

2.3 Kiintiöpakolaisten määrä

Vuoden 2020 lopussa ulkomaalaistaustaisten prosenttiosuus kunnan väkimäärästä oli 3,1% kun se koko Lapin läänissä oli 3,2%. Koko maan ulkomaalaisten prosenttiosuus oli samaan aikaan 8,0%.

31.12.2020 tilanteen mukaan Ylitornion asukasluvusta ulkomaan kansalaisia oli 120 ja se on jakautunut mm syyrialaisiin, thaimaalaisiin, irakilaisiin, ruotsalaisiin ja Entisen Neuvostoliiton alueelta tuleviin. Ylitornion kunnalla ei ole erityisesti maahanmuuttajille suunnattuja palveluja,

vaan heidän palvelutarpeisiinsa vastataan olemassa olevien palvelurakenteiden kautta. Myös maahanmuuttajien keskinäisellä avustustyöllä on suuri merkitys Ylitorniolla erilaisten arkiasioden hoitamisessa.

Vuoden 2021 loppuun mennessä syyrialaisia kiintiöpakolaisia on otettu vastaan kaikkiaan 67 henkilöä. Tämän lisäksi perheisiin on vuoden 2017 jälkeen syntynyt 4 lasta ja muualta paikkakunnalle muuttaneita on 9 henkeä.

Ylitorniolta on muuttanut muille paikkakunnille yhteensä 21 syyrialaista. Näin ollen vuoden 2021 lopussa Ylitorniolla asustelee edelleen 59 kiintiöpakolaisina Suomeen tulleet.

Ylitornion kunnanvaltuusto teki syksyllä 2021 päätöksen ettei kiintiöpakolaisia vastaanoteta vuonna 2022. (kunnanvaltuusto 25.10.2021 § 67).

3. Keskeisiä käsitteitä

Maahanmuuttaja; Maahan muuttanut

Ulkomailla syntynyt henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen, mutta asuu Suomessa ja on saanut oleskeluoikeuden. Termejä tulee käyttää vain, jos niillä on selittävää arvoa (esimerkiksi tilastoinnissa). Termejä ei tule käyttää viitattaessa henkilöihin, joiden oletetaan olevan maahanmuuttajia esimerkiksi nimensä, ulkonäkönsä tai äidinkiellensä perusteella.

Pakolainen

Henkilö, jolla on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi kansalaisuusvaltiossaan tai pysyvässä asuinmaassaan. Pakolaisaseman saa henkilö, jolle jokin valtio antaa turvapaikan tai jonka YK:n pakolaisjärjestö (UNHCR) katsoo olevan pakolainen.

Kiintiöpakolainen

YK:n pakolaisjärjestön (UNHCR) pakolaiseksi katsoma henkilö, jolle on myönnetty oleskelulupa Suomeen pakolaiskiintiön puitteissa. Suomessa eduskunta päättää vuosittain valtion talousarvioesityksen yhteydessä, kuinka monta kiintiöpakolaista Suomi sitoutuu ottamaan.

Turvapaikanhakija

Henkilö, joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta valtiosta. Turvapaikanhakija saa pakolaisaseman, jos hänelle myönnetään turvapaikka.

Kotoutuminen

Maahanmuuttajan yksilöllinen prosessi, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa ja jonka aikana maahanmuuttajan osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo yhteiskunnassa lisääntyvät. Kotoutuminen edellyttää maahanmuuttajan omaa aktiivisuutta, yhteiskunnan vastaanottavuutta sekä vastaanottavuuden kehittämistä viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistyönä. Omaiset ja muut läheiset henkilöt voivat vaikuttaa henkilön kotoutumiseen. Kotoutumiseen kuuluu maahanmuuttajan oman kielen ja kulttuurin ylläpitäminen.

Kotoutumisen edistäminen

Kotoutumisen tukeminen tarjoamalla tarpeenmukaisia palveluja ja edistämällä yhteiskunnan vastaanottavuutta. Termiä kotouttaminen ei suositella käytettäväksi, koska termin voi tulkita niin, että maahanmuuttaja on vain toiminnan kohde eikä hänellä ole aktiivista omaa roolia kotoutumisessa.

Kotoutumista edistetään usein eri toimialojen viranomaisten ja muiden tahojen monialaisena yhteistyönä, ja tähän tarkoitukseen tarjotaan erilaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja. Kotoutumisen edistämiseksi laaditaan sekä kuntatason että kansallisen tason toimenpideohjelmia. Kuntatason ohjelman voi laatia yksittäinen kunta tai useampi kunta yhdessä. Kansallisen tason ohjelma edellyttää valtioneuvoston hyväksyntää.

Hyvät väestösuhteet

Väestöryhmien väliset suhteet, jotka perustuvat myönteisiin asenteisiin, toimivaan vuorovaikutukseen, turvallisuuden tunteeseen ja osallistumiseen yhteiskunnassa.

Kotoutumissuunnitelma

Yksilöllinen kotoutumisen edistämiseksi laadittava suunnitelma, jossa viranomainen sopii yhdessä maahanmuuttajan kanssa tälle sopivista kotoutumisen tavoitteista, palveluista ja palveluihin osallistumisesta. Kotoutumissuunnitelmaan voi sisältyä kotoutumispalveluja sekä muita palveluja.

Kotoutumisen edistämisen ohjelman tarkoituksena on edistää henkilön mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita suomalaisessa yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan. Maahanmuuttajan tulee osallistua kotoutumisen edistämisen ohjelman laatimiseen ja noudattaa suunnitelmaa, jotta hänellä voisi olla oikeus työttömyysetuuteen tai toimeentulotukeen. Kotoutumisen edistämisen ohjelma voidaan päivittää tarpeen mukaan.

4. Lähtökohdat kotoutumisen edistämiseksi

4.1 Lainsäädäntö ja kotouttamispolitiikka

Kotoutumislain (1386/2010) tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta ottaa osaa aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken.

Kotoutumislaki koskee kaikkia Suomessa asuvia maahanmuuttajia, joilla on ulkomaalaislaissa tarkoitettu voimassa oleva oleskelulupa Suomessa, joiden oleskeluoikeus on rekisteröity tai joille on myönnetty oleskelulupakortti ulkomaalaislain mukaisesti. Kotoutumislakia sovelletaan henkilöön riippumatta siitä, millä perusteella hän on Suomeen muuttanut.

Kaikilla maahanmuuttajilla on oikeus saada perustietoa Suomesta sekä alkuvaiheen ohjausta ja neuvontaa, mutta yksilölliset kotoutumistoimet ja -palvelut määritellään yhteistyössä maahanmuuttajan kanssa maahanmuuttajan ja hänen perheensä tarpeisiin perustuen.

Maahanmuuttajille suunnatuista kotoutumistoimenpiteistä ja -palveluista muodostetaan selkeä ja johdonmukainen kokonaisuus. Alkukartoituksessa selvitetään henkilön kielitaitoa, koulutus- ja työhistoriaa sekä elämäntilannetta. Kotoutumispalvelujen tarjonnan lähtökohtana on maahanmuuttajan yksilöllinen palvelutarve ja perheen tilanne.

Jokainen muuttaja kuuluu erilaisiin yhteisöihin ja hänestä tulee suomalaisen yhteiskunnan jäsen. Osallisuus ja hyvät etniset suhteet ovat tärkeitä koko yhteiskunnalle, sen yleiselle turvallisuudelle ja vakaudelle. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>

4.2 Lisääntynyt maahanmuutto

Muutto ulkomailta Suomeen on kasvanut huomattavasti viime vuosina. Maassa asuva ulkomaalaisväestö lähes kaksinkertaistui 2000-luvulla. Vuonna 2020 Suomessa asui n. 279 000 ulkomaan kansalaista. Ulkomaalaisten osuuden on arveltu edelleen kasvavan merkittävästi esimerkiksi työperäisen maahanmuuton seurauksena.

Lisääntyvän maahanmuuton myötä monikulttuurisuus, monikielisyys sekä arvojen ja tapojen monimuotoisuus tulevat yhä suuremmassa määrin osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Kotoutuminen on jatkuva, kahdensuuntainen prosessi, joka edellyttää sitoutumista niin maahanmuuttajilta itseltään kuin vastaanottavalta yhteiskunnalta.

Kotoutumislain tavoitteena on vastata maahanmuutossa viime vuosina tapahtuneeseen kasvuun ja monimuotoistumiseen tukemalla maahanmuuttajien osallisuutta yhteiskunnassa.

5. Alkukartoitus ja kotoutumisen edistämisen suunnitelma

5.1 Kotoutumisen edistämisen tehtävät

Kunnilla ja TE-palveluilla on päävastuu kotoutumislain mukaisista, kotoutumista edistävien palveluiden ja toimenpiteiden järjestämisestä. Kunnilla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotoutumisen kehittämisestä, suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla. Kunnan on huolehdittava, että maahanmuuttajille kotoutumislaisissa tarkoitetut toimenpiteet ja palvelut järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Lisäksi on huolehdittava, että kunnan peruspalvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille ja kunnan henkilöstöllä on riittävästi kotoutumistyöhön liittyvää osaamista (KotoL, 30§).

Suurin osa maahanmuuttajille tarjottavista kunnan palveluista kuuluu normaalipalveluiden piiriin. Esimerkiksi varhaiskasvatus ja perusopetus, kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut sekä sosiaali- ja terveyspalvelut ovat kaikille kuntalaisille tarjottavia peruspalveluita. Kolmannen sektorin toiminta on osa tätä tärkeää palveluverkkoa.

5.2 Kotoutumisen edistyminen

Kotoutuminen käynnistyy, kun maahanmuuttaja saa riittävästi keskitettyä alkuvaiheen ohjausta ja neuvontaa, kotoutumista edistäviä palveluista sekä perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja palvelujärjestelmästä. Kotoutumislain tarkoituksena onkin vahvistaa hallintolain yleistä neuvontavelvollisuutta maahanmuuttajia koskeissa asioissa.

Kotoutumisen edistämisen keskeisiä tehtäviä ovat:

- *Kotoutumisen edistämistä tukeva viestintä ja tiedottaminen*
- *Alkuvaiheen ohjaus, alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelman laatiminen*
- *Kotoutumista edistävä sosiaali- ja perhetyö*
- *Varhaiskasvatusikäisten kotoutumisen tukeminen*
- *Perusopetusikäisten kotoutumisen tukeminen*
- *Aikuisikäisten ja nuorten yli 16 vuotiaiden kouluttautuminen*
- *Maahanmuuttajien työllistymistä tukevat toimenpiteet*
- *Kotoutumista edistävien terveyspalvelujen järjestäminen*
- *Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kotoutumista tukevat toimenpiteet*
- *Tulkkauksen järjestäminen*
- *Henkilöstön koulutus*

6. Ylitornion maahanmuuttopalvelut

6.1 Pakolaisohjaajan työnkuva

Ylitornion kunnan maahanmuuttopalveluista vastaa pääosin pakolaisohjaaja. Pakolaisohjaaja vastaa mm. maahanmuuttotyön kokonaisuudesta ja hänellä on myös koordinoiva vastuu kotoutumista edistävistä palveluista Ylitornion kunnassa. Hän tekee moniammatillista yhteistyötä muiden viranomaisten sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, mutta jokainen toimija vastaa niille lakisääteisesti kuuluvista tehtävistä. Tavoitteena on saumaton yhteistyö toimijoiden kesken niin, että palvelut ovat maahan muuttaneiden henkilöiden saatavilla ja eri-ikäiset henkilöt saavat tarvitsemansa tuen ja kotoutuvat osaksi tasavertaista yhteiskuntaa. Maahanmuuttotyön tehtävänä on tukea asiakasta löytämään kulloinkin tarvitsemansa palvelun, johon hän kuntalaisena on oikeutettu.

Maahanmuuttajien ohjaus ja neuvonta vaativat paitsi palveluverkon tehokasta yhteistyötä myös joustavia työmuotoja. Tehostettu ohjaus ja neuvonta alkuvaiheessa; Tilanteen nopea kartoittaminen sekä oikea-aikaiset ja tarpeen mukaiset palvelut tukevat nopeaa kotoutumista. Ylitornion kunnan maahanmuuttopalvelut tarjoaa laaja-alaista ohjausta ja neuvontaa sekä kansainvälistä suojelua saaneille henkilöille, sekä muuta kautta kuntaan muuttaneille maahanmuuttajille. Ohjausta ja neuvontaa on alkuvaiheen ja kotoutumisajan intensiivisestä tuesta aina konsultatiiviseen tukeen. Pakolaisohjaaja toimii myös maahanmuuton asiantuntijana kunnassa.

Yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa Pakolaisohjaaja järjestää ulkomaalaisrekisteriin rekisteröinnin, passi- ja oleskelulupa-anomusten teon, henkilöllisyystodistusten tilaamisen sekä Kela:n asiakkuusrekisteröinnin, ja Te-toimistoon työnhakijaksi ilmoittautumisen.

Pakolaisohjaaja ohjaa kunnan uudet asukkaat alkuvaiheen terveys- ja lääkärintarkastuksiin, hammastarkastuksiin, varhaiskasvatukseen, peruskouluun sekä maahanmuuttajakoulutukseen. Hän voi ”pehmentää laskua” valtaväestön joukkoon kertomalla etukäteen pakolaisuudesta esimerkiksi koululuokille, päiväkotiryhmille, jne.

6.2 Perhelähtöisyys pakolaistyössä

Ylitornion kunnan maahanmuuttopalvelut toimii pitkälti perhelähtöisesti. Perheiden kotoutumista tuettaessa huomioidaan perheen kokonaistilanne, sosiaaliset suhteet ja osallisuus. Lasten kotoutumisen kannalta on olennaista, että vanhempien kotoutumista ja vanhemmuutta tuetaan. Pakolaisohjaaja tekee tiivistä yhteistyötä vanhempien, varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä muiden lasten ja perheiden palveluiden kanssa edistääkseen lasten ja nuorten turvallista, kannustavaa ja kasvua ja kehitystä tukevaa kasvuympäristöä.

Työskentelyn tavoitteena on tukea maahanmuuttajien kotoutumista siten, että eri ikäiset maahanmuuttajat saavat tarvitsemansa tuen, ohjautuvat mielekkäälle koulutus- ja työllistymispolulle ja heistä tulee aktiivisia, osallistuvia ja yhdenvertaisia yhteiskunnan jäseniä.

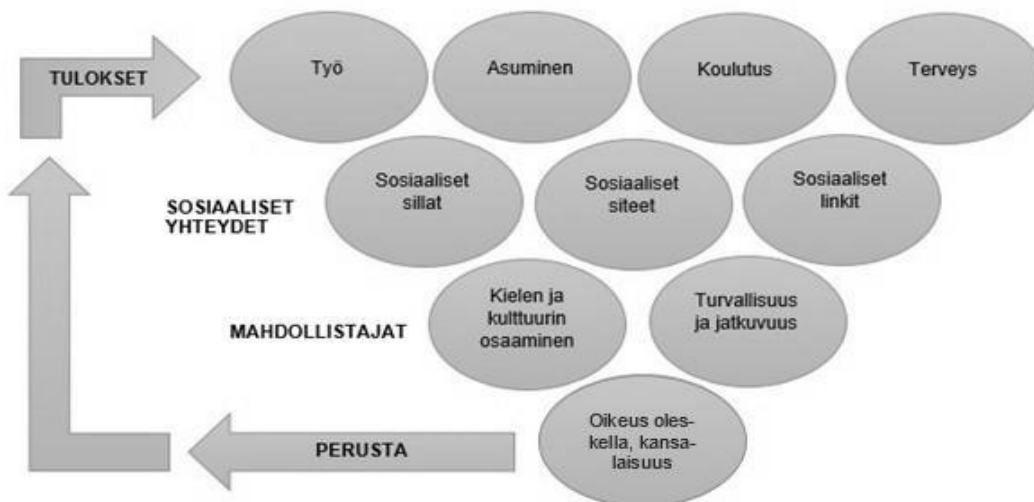
Kotoutumisprosessin kehittämistoimenpiteitä

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot
Tehokas kotoutumisen alkuvaihe heti kuntaan muuton jälkeen.	Keskitetty neuvonta ja ohjaus maahanmuuttopalveluissa; Tukee maahanmuuttajien osallisuutta sekä ohjautumista mielekkäille opinto- ja koulutuspoluille.	- Kotoutumisen edistämisen työryhmä - Maahanmuuttopalvelut

6.3 Kotoutumisprosessi

Kotoutumisessa tukena ovat esimerkiksi julkiset palvelut, yritykset, järjestöt ja yhteisöt sekä vapaaehtoiset. Kotoutumisen prosessin aikana tapahtuu muutoksia ja mukautumista paitsi kotoutujassa itsessään, myös vastaanottavassa yhteisössä. Kotoutumista tukevan työn tavoitteena on edistää henkilön mahdollisuuksia osallistua aktiivisena jäsenenä suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Kotoutuminen vaatii muutosta ja sopeutumista uuteen tilanteeseen sekä maahan muuttaneelta ihmiseltä, että hänet vastaan otavalta yhteisöltä sekä yhteiskunnalta.

Kotoutuminen on yksilöllistä ja siihen vaikuttaa moni tekijä. Prosessi jatkuu vielä pitkään virallisen kotoutumisajan päätyttyä. Kotoutumista tukevien palvelujen tarve määräytyy asiakkaan tarpeista ja tilanteesta. On eri asia kotoutua työperäisenä maahanmuuttajana kuin luku- ja kirjoitustaidottomana pakolaisena. Yhdessä asetetut tavoitteet vievät prosessia eteenpäin ja on tärkeä arvioida säännöllisesti tavoitteiden realistisuutta ja kotoutumisen etenemistä.

Kotoutumisen osa-alueet Ager & Strang 2008

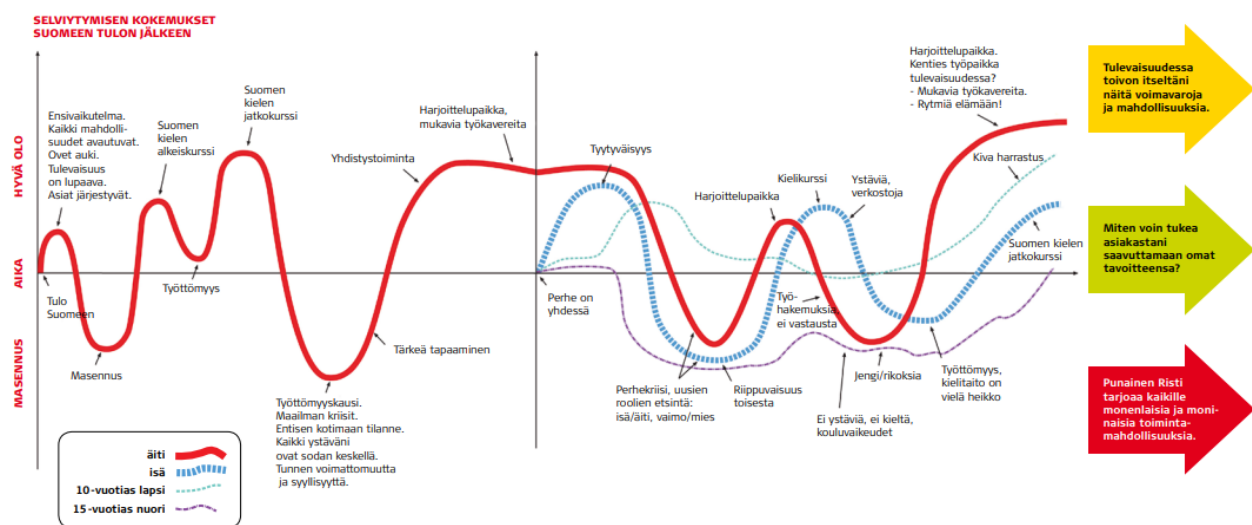
Suomen Punaisen Ristin tekemä kotoutumiskaari kuvaa hyvin esimerkiksi pakolaisena Suomeen tulevan henkilön kotoutumisprosessia. Kotoutumiskaari kuvaa maahanmuuttajan kotoutumista prosessina, jossa esiintyy yksilöllisiä nousuja ja laskuja, hyviä ja huonoja kokemuksia. Siinä havainnollistetaan myös eri sukupuolta ja ikää olevien henkilöiden kotoutumisen kaarta.

Punainen Risti

KOTOUTUMINEN ON PROSESSI

KOTOUTUMISKAARI

www.punainenristi.fi

6.4 Kiintiöpakolaisten vastaanotto

Pakolaisia jotka ovat lähteneet kotimaastaan tai pysyvästä asuinmaastaan toiseen maahan, useimmiten oman maansa lähivaltioon, voidaan ottaa uudelleensijoitettaviksi pakolaiskiintiössä. Uudelleensijoittamisella tarkoitetaan pakolaisten valintaa ja siirtoa ensimmäisestä turvapaikkamaasta johonkin toiseen valtioon, joka on valmis myöntämään pakolaisille oleskeluluvan.

Suomi vastaanottaa pakolaiskiintiössä YK:n pakolaisjärjestön (UNHCR) pakolaisiksi katsomia henkilöitä tai muita kansainvälisen suojelun tarpeessa olevia ulkomaalaisia. UNHCR määrittää eniten apua tarvitsevat ja esittää pientä osaa näistä henkilöistä uudelleensijoitettaviksi kiintiöpakolaisia vastaanottaviin maihin. Suomi on vastaanottanut kiintiöpakolaisia jo 1970-luvulta alkaen.

Kiintiöpakolaisten vastaanotto on tehokas ja vaikuttava tapa auttaa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia pakolaisia, sillä tulijoiden suojelun tarve ja muut oleskelun edellytykset selvitetään jo ennen heidän tuloaan Suomeen. Kiintiöpakolaiset valitaan sen kokonaisharkinnan perusteella, mikä haastattelussa selviää ja tilannetta arvioidaan moniammatillisesti eri näkökulmista. Kiintiöpakolaiset ovat kunnan kannalta selkeä ryhmä vastaanottaa, sillä perustiedot heistä tulee kuntiin jopa muutamaa kuukautta ennen heidän saapumistaan.

6.5 Vastaanoton valmistelu

Kiintiöpakolaisten tai kansainvälistä suojelua saaneiden henkilöiden vastaanoton valmistelu tapahtuu kunnan, ELY-keskuksen, Maahanmuuttoviraston (Migri), Kelan ja TE-palvelujen moniammatillisena yhteistyönä. Ylitorniolla valmistelua koordinoi **Pakolaisohjaaja**.

ELY-keskus tekee kunnalle esityksen kuntaan sijoitettavista. Esitys sisältää perustiedot kiintiöpakolaisista. Jos kunta päättää hyväksyä esityksen, ilmoittaa se ELY-keskukselle valmiudestaan ottaa henkilöt vastaan ja ilmoittaa ensimmäisen mahdollisen päivämäärän kiintiöpakolaisten kuntaan saapumiselle.

Kun henkilöiden kuntaan saapumisajankohta on selvillä, aloitetaan vastaanoton valmistelu maahanmuuttopalveluissa. Varataan asunnot ja aloitetaan niiden varustaminen, laitetaan etuushakemukset vireille, tiedotetaan sidosryhmiä (varhaiskasvatus, perusopetus, terveydenhoito, TE-palvelut, Kela, Digi- ja väestötietovirasto jne.) tulevista henkilöistä.

Valtio antaa korvauksen kunnalle kiintiöpakolaisten vastaanotosta. Ajanjakso jolta korvauksia maksetaan, on kiintiöpakolaisten osalta neljä vuotta. Kunta saa itse päättää miten kotoutumistyö organisoidaan kunnassa ja mihin näitä korvauksia käytetään.

7. Kasvatus ja koulutus

Koulutuksella on keskeinen rooli niin lasten kuin aikuisten maahanmuuttajien kotoutumisessa. Lasten ja nuorten kotoutuminen alkaa varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa. Aikuisten kotoutuminen luku- ja kirjoitustaidon, aikuisten perusopetuksen tai kotouttamiskoulutuksen ryhmissä. Esi- ja perusopetuksen sekä lukion opetussuunnitelmiin on kirjattu, miten koulutuksen avulla edistetään kotoutumista maahan muuttaneilla lapsilla ja nuorilla.

7.1 Maahanmuuttajalasten varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksessa toimintaa ohjaavat asiakirjat ovat varhaiskasvatuslaki ja asetus varhaiskasvatuksesta, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Ylitornion kunnan varhaiskasvatussuunnitelma.

Varhaiskasvatuksen toteuttamisen lähtökohtana myös maahanmuuttajalasten kohdalla ovat lasten ja perheiden tarpeet sekä keskinäiseen luottamukseen ja kunnioitukseen perustuva kodin ja varhaiskasvatuksen välinen yhteistyö, jolla tuetaan lasta ja hänen perhettään. Kasvatushenkilöstö laatii yhdessä perheen kanssa lapselle varhaiskasvatussuunnitelman, jossa otetaan kantaa lapsen kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin. Vastuu maahanmuuttajalapsen äidinkielen opetuksessa on huoltajalla ja tulkkausta käytetään keskusteluissa huoltajien kanssa. Myös lapsi tarvitsee tulkkausta.

Varhaiskasvatukseen tarvitaan lisäresursseja tulkkauspalveluihin ja varhaiskasvatuksen henkilöstöön, esim. Ainiovaaran peruskoululla on työskennellyt arabiankielen osaava koulunkäynninohjaaja sekä S2-opettaja. Päiväkotiin tulee palkata 1-2 varhaiskasvatuksen lisätyöntekijää. Tähän mennessä tulkki on tilattu varhaiskasvatuksessa vain palavereihin tulokkaamaan sekä lapsen tutustumisissa, mutta tarve on ollut laajempaa koko ajan. Suomen kieltä taitamattomien vanhempien, varhaiskasvatuksessa aloittavan lapsen sekä varhaiskasvatuksen henkilökunnan tueksi tulkki on välttämätön.

Varhaiskasvatusta järjestetään Aavapeikon päiväkodissa, Lukion päiväkodissa, perhepäivähoidossa ja Mellakosken ja Raanujärven ryhmäperhepäiväkodeissa.

Varhaiskasvatuspaikkaa haetaan sähköisesti kunnan sivujen kautta. Lisätietoja:

<https://ylitornio.fi/palvelut/varhaiskasvatus/lasten-paivahoito>

7.2 Maahanmuuttajaoppilaiden esiopetus

Esiopetuksessa toimintaa ohjaavat asiakirjat ovat perusopetuslaki, esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet ja Ylitornion kunnan esiopetussuunnitelma.

Koulua edeltävänä vuonna kaikilla kuusivuotiailla lapsilla on oikeus maksuttomaan esiopetukseen, joka järjestetään opetussuunnitelman mukaisesti. Esiopetukseen ilmoittaudutaan keväisin kirjallisesti. Kunta järjestää kuljetuksen esiopetuspaikkaan, jos matka on yli kolme kilometriä. Jos oppivelvollisuus on pidennetty, on lapsella oikeus esiopetukseen jo viisivuotiaana. Esiopetusta järjestetään Lukion päiväkodissa ja tarpeen mukaan kyläkoulujen yhteydessä.

Päiväkodin esiopetukseen tarvitaan lisäresursseja esiopetuksen henkilöstöön, erityisesti kommunikoinnin ja asioiden sujuvuuden helpottamiseksi.

7.3 Maahanmuuttajaoppilaiden perusopetus

Lasten ja nuorten kotoutumista sekä osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa tuetaan perusopetuksessa erilaisin opetusjärjestelyin ja tarvittaessa oppilashuollollisin tukitoimin. Opetuksen suunnittelussa otetaan huomioon, että oppilaat ovat iältään, opiskeluvalmiuksiltaan ja taustoiltaan erilaisia. Maahanmuuttajien opetusta ohjaa perusopetuksen opetussuunnitelman lisäksi Opetushallituksen laatimat perusopetuksen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma sekä Suomi/Ruotsi toisena kielenä- opetuksen opetussuunnitelma.

Ylitorniolla vasta maahan muuttaneet lapset ja nuoret aloittavat yleensä **valmistavassa opetuksessa. Valmistava opetus** kestää yleensä yhden lukuvuoden ajan ja sitä järjestetään Ainiovaaran peruskoululla. Opetus on ryhmämuotoista ja siitä vastaa Valo-opettaja. Opetukseen osallistuvat pyritään integroimaan osittain normaaleihin ikätasoa vastaaviin luokkiin taide- ja taitoaineiden osalta jo ennen valo-opetuksen päättymistä.

Ainiovaaran peruskoululla työskentelee määräaikaisessa työsuhteessa oleva arabiankielinen koulunkäynninohjaaja. Hänen apu varsinkin alkuvaiheessa on todella tärkeää. Ainiovaaran koululla toimii myös suomen kieli toisena kielenä, määräaikaisena toimiva (S2) –opettaja joka toimii etenkin jo normaaleissa koululuokissa opiskelevien koululaisten tukena.

Keväällä 2021 on aloitettu pienimuotoisesti oman äidinkielen ja uskonnon opetus, arabia-islam. Koulu tarvitsee arabiankielen opettajan, joka kävisi esimerkiksi noin kerran viikossa koululla opettamassa. Tämä käytäntö tukisi arabiankielen opetusta.

Maahanmuuttajien äidinkielen opetus on perusopetusta täydentävää opetusta. Se ei ole perusopetuslain 12. §:n mukaista opetusta, vaan sitä opetetaan erillisen valtionavustuksen turvin. Äidinkielen opetuksella tuetaan oppilaan ajattelun sekä kielenkäyttötaitojen, itseilmaisun ja

viestinnän kehittymistä, sosiaalisten suhteiden ja maailmankuvan muodostumista ja persoonallisuuden ehyttä kasvua. Yhdessä Suomi/Ruotsi toisena kielenä -opetuksen kanssa oppilaan oman äidinkielen opetus vahvistaa oppilaan identiteettiä ja rakentaa pohjaa monikulttuurisuudelle ja toiminnalliselle kaksikielisyydelle.

Kehittämistoimenpiteitä varhaiskasvatus-, esi- ja perusopetuksessa.

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot
Kahden kulttuurin kansalaiseksi kasvamisen tukeminen	- Turvattu suomen kielen saatavuus ja opetus - Toiminnallinen kaksikielisyyys (Leikin ja vuorovaikutuksen kautta suomen kieltä). - Toimintamallien kehittäminen	- Varhaiskasvatus - Opetushenkilöstö
Maahanmuuttajien yhdenvertaisuuden takaaminen sekä erityistarpeiden huomiointi	- Henkilöstön monikulttuurisuusosaaminen ja sen vahvistaminen (huomioitu varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa) - Tietoisuuden lisääminen tiedon jakamisena - Kodin kanssa tehtävä yhteistyö, huoltajien osallistumisen lisääminen - Tulkkipalveluiden käyttäminen tarvittaessa - Sitoutuminen syrjintää ja rasismia vastaan	- Pakolaistyö - Varhaiskasvatus - Opetushenkilöstö

7.4 Aikuisten maahanmuuttajien koulutus

Maahanmuuttajalle jonka oppivelvollisuus on päättynyt, järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetusta ja tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä muuta opetusta. Nämä edistävät **työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan** liittyviä valmiuksia. Kotoutumiskoulutukseen voi sisältyä myös aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tutkinnon tunnustamista sekä ammatillista suunnittelua ja uraohjausta.

Suomen tai ruotsin kielen opetusta annetaan Opetushallituksen aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Luku- ja kirjoitustaidon opetusta annetaan Opetushallituksen luku- ja kirjoitustaidottomien aikuisten maahanmuuttajien opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. (KotoL20§).

7.5 Kotoutumiskoulutus Ylitornion kunnassa

Ylitorniolla kotoutumiskoulutus järjestetään ELY-keskuksen ostamana, Lappian järjestämänä. Lappia on vuokrannut Ylitornion Meän Opistolta opetustilat koulutuksen pitämiseen.

Kotoutumiskoulutus järjestetään toistaiseksi työvoimakoulutuksena, mikä tukee kotoutujien suuntautumista työmarkkinoille. Tulossa olevan TE-palvelut 2024-uudistuksen myötä, järjestämisvastuu siirtyy kunnille tai yhteistoiminta-alueille. Kotoutumiskoulutusta järjestetään niille maahanmuuttajille, jotka ovat TE-palveluiden asiakkaita.

Oppilaat ohjautuvat kotoutumiskoulutuksen alkuvaiheen kieli- ja opiskeluvalmiustestien perusteella. Niissä suomen kielen opettajat arvioivat, mikä on asiakkaalle sopiva suomen kielen kurssi. Testi ei ole pääsykoe eikä osallistujan tarvitse osata suomea.

Lähtötasotestissä on aina haastattelu, jonka myötä tehdään asiakkaan osaamisen mukaan osa seuraavista testeistä:

- *Ääneen lukemisen testi*
- *Sanelu*
- *Tarvittaessa tarkempi luku- ja kirjoitustaidon testi*
- *Logiikkatesti*
- *Matematiikan testi*
- *Puhumisen testi*
- *Kirjoittamisen testi*
- *Luetun ymmärtämisen testi*
- *Kuullun ymmärtämisen testi*

Kotoutumiskoulutuksen kielellisenä tavoitteena on, että maahanmuuttaja saavuttaa suomen tai ruotsin kielessä toimivan peruskielitaidon ja kykenee jatkamaan ammatillisiin opintoihin.

Maahanmuuttajat jotka ovat ylittäneet oppivelvollisuusiän, suositellaan suorittamaan perusopinnot loppuun jos eivät ole peruskoulua suorittaneet. Näin siksi, jotta todistuksen puuttuminen ei olisi este ammatillisen koulutuksen suorittamiselle. Heidät ohjataan yleensä aikuisten perusopetukseen.

Ylitorniolla ei järjestetä aikuisten perusopetusta, lähin mahdollinen opiskelupaikka on Tornio.

7.6 Luku- ja kirjoitustaidon koulutus Ylitornion kunnassa

Luku- ja kirjoitustaidon koulutus siirtyi vuonna 2018 Opetus- ja kulttuuriministeriön vastuulle, jonka jälkeen sitä on tarjottu joko osana aikuisten perusopetusta (lukutaitovaihe) tai vapaan sivistystyön koulutuksena. Ylitorniolla luku- ja kirjoitustaidonopetusta järjestetään vapaan sivistystyön koulutuksena Meän Opistolla. Opetuksen järjestämiseen saa rahoitusta *Opetushallitukselta*. Koulutuksen kohderyhmään kuuluminen edellyttää, että opiskelija tarvitsee opetusta/tukemista lukemisessa, kirjoittamisessa sekä suomen kielen alkeiden opiskelussa. Myös opiskelun tarve on kirjattu hänen kotoutumissuunnitelmaan. Opiskelijarekrytoinneissa tehdään yhteistyötä kunnan maahanmuuttopalveluiden sekä TE-palveluiden kanssa.

7.7 YKI

Yleinen kielitutkinto (YKI) on aikuisille suunnattu kielitutkinto. YKI-todistuksella voi virallisesti osoittaa kielitaitonsa. YKI-todistuksia voit käyttää esimerkiksi työn tai opiskelupaikan hakemiseen, Suomen kansalaisuuden hakemiseen (suomen ja ruotsin kielen tutkinnot) tai kielitaidon tason osoittamiseen työnantajalle. Yleisiä kielitutkintoja järjestetään lukuisilla paikkakunnilla ympäri Suomea ympäri vuoden.

8. Sosiaali- ja terveystalvet

Kunnassa asuvilla kotoutumislain määrittelemillä maahanmuuttajilla on oikeus saada sosiaali- ja terveystoimen palveluja samoin perustein kuin muillakin kunnan asukkailla (*Kotikuntalaki 201/1994*).

Sosiaalipalveluihin lukeutuvat sosiaalityö ja -päivystys, sosiaaliohjaus, ehkäisevä- ja täydentävä toimeentulotuki, kotipalvelu, asumispalvelut, omaishoidon tuki, laitos- ja perhehoito, kuntoutus, lasten ja perheiden palvelut, ikäihmisten- ja vammaispalvelut sekä päihdepalvelut.

Aikuisten sosiaalityö voi kattaa toimeentuloa varten tarvittavan taloudellisen tuen arvioinnin, aktivoinnin työhön tai koulutukseen, asiakassuunnitelman laatimisen sekä tiedon antamisen muista tarjolla olevista palveluista kuten Työ- ja elinkeinotoimistosta, Kelasta, maahanmuuttotoiminnasta, kunnan talous- ja velkaneuvonnasta sekä eri hoitopalveluista (päihitteet, mielenterveys, terveys).

Sovellettaessa kotoutumislakia alle 18-vuotiaaseen, on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen etuun ja hänen kehitykseensä. Lapsen etua arvioitaessa on huomioitava lastensuojelulain säädökset. Lapsi- ja perhetyö tarjoaa maahanmuuttaja-asiakkaille esimerkiksi lastensuojelun avohuollon tukitoimia.

Ylitornion terveyskeskus tarjoaa maahanmuuttajille heidän tarvitsemansa terveyden- ja sairaanhoitopalvelut. Maahanmuuttaja voidaan ohjata terveyspalveluiden piiriin kotoutumissuunnitelman teon yhteydessä maahanmuuttajan ikä ja terveydentila huomioon ottaen. Terveyspalveluihin kuuluvat terveydenhoitajan- ja lääkärintarkastukset ja vastaanotot, perusterveydenhuollon palvelut sekä äitiys- ja lastenneuvolapalvelut.

Kehittämistoimenpiteitä sosiaali- ja terveyspalveluissa.

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot
Maahanmuuttajien palvelutietoisuuden lisääminen ja yhdenvertaisuuden korostaminen	• Tiedottaminen ja omankielisen materiaalin hankinta • Tiedotuksen ja opasteiden selkeytys ja yhtenäistäminen • Sitoutuminen syrjinnän ja rasismiin vastaiseen työhön	• Pakolaistyö, sosiaali- ja terveystoimen henkilöstö

Eri kieli-, uskonto- ja kulttuuritaustojen huomioiminen palveluissa	• Henkilöstön monikulttuurisuusosaamisen lisääminen • Toimintamallien integroiminen	• Pakolaistyö, sosiaali- ja terveystoimen henkilöstö
Maahanmuuttajien erityistarpeiden tunnistaminen ja huomioiminen yhdenvertaisilla, olemassa olevilla palveluilla	• Maahanmuuttajien kokemusten kartoitus sekä kehittämiskohteiden tunnistus • Yhteistyön kehittäminen pakolaistyön ja muun sosiaali- ja terveydenhuollon välillä	• Pakolaistyö, sosiaali- ja terveystoimen henkilöstö

9. Ylitornion Vapaa-aika

9.1 Iltapäiväkerho

Aamu- ja iltapäivätoiminnasta säädetään perusopetuslain luvussa 8 a. Kunta saa valtionosuutta perusopetuslain mukaisen koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämiseen.

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/aamu-ja-iltapaivatoiminta>

Perusopetuslain alaista aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään 1-2. luokkalaisille sekä erityisen tuen päätöksen saaneille. 3-9. luokkalaisille. Kunnan vapaa-aikatoimi vastaa toiminnan koordinoinnista ja järjestämisestä.

Iltapäiväkerhotoiminnan tavoitteena on antaa lapselle turvallinen ja virikkeellinen vapaaehtoisuuteen perustuva iltapäivä koulun jälkeen. Kerhossa yleensä ulkoillaan, liikutaan, leikitään, askarrellaan ja tehdään läksyjä. Lapsille tarjotaan välipala, johon työntekijöillä on yhteiset säännöt mitä tarjotaan ja kuinka sokeripitoisia välipalatarpeet saavat olla.

Aamupäivähoitoa järjestetään tarvittaessa yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa.

9.2 Meän Opisto

Meän Opisto on Pellon ja Ylitornion kuntien yhteinen kansalaisopisto. Meän Opisto antaa monipuolista opetusta kaikenikäisille. Se tarjoaa kursseja sekä mahdollisuuden harrastaa ja osallistua ohjattuun toimintaan ryhmässä toisten opiskelijoiden kanssa.

Yleissivistävää opetusta tarjotaan eri kielten, tietotekniikan, kirjallisuuden, musiikin, kuvataiteiden, käsitöiden sekä terveydenhoidon ja liikunnan kursseilla. Meän Opistolla järjestetään myös Suomea maahanmuuttajille - Finnish for foreigners-kielikurssi, missä opetellaan käytännön suomea arkipäivän tilanteita varten sekä kulttuuriin ja työelämään liittyviä asioita.

Meän Opisto järjestää ensiapu-, järjestyksenvalvoja- sekä metsästäjäntutkintoon valmentavia ja muuta vapaa-ajan toimintaa tukevia kursseja. Kursseja toteutetaan kuntalaisten toiveiden mukaan. Meän Opiston ohjelma ja tarvittavat ohjeet ilmoittautumiseen löytyvät sähköisestä opinto-oppaasta Ylitornion kunnan kotisivuilta. <https://ylitornio.fi/palvelut/mean-opisto/opiston-esittely>

9.3 Kirjasto

Tornionlaakson kirjasto on Pellon ja Ylitornion kuntien yhteinen kirjastolaitos. Sen palvelut ja yleisötilat ovat kaikkien käytettävissä. Henkilökohtaisen kirjastokortin saa todistamalla henkilöllisyytensä ja ilmoittamalla osoitteensa.

Sekä Ylitornion että Pellon toimipisteissä toimii itsepalvelulehtisali. Tornionlaakson kirjastoauto ”Väylän kulkuri” kiertää Ylitornion ja Pellon kunnan alueella kahdeksaa eri reittiä ja pysäkeillä käydään kahden viikon välein. ”Väylän kulkurin” aikataulu löytyy Ylitornion kunnan kotisivuilta.

Kirjasto huomioi toiminnassaan kaikki väestöryhmät resurssiensa puitteissa ja hankkii tarvittaessa aineistoa kaukolainauksena myös muista kirjastoista. Kirjastosta löytyy kotoutumiseen suunnattua suomen kielen kirjallisuutta sekä monikielistä valikoimaa. <https://ylitornio.fi/palvelut/tornionlaakson-kirjasto>

Kulttuuripalveluiden kehittämistoimenpiteet

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot
Kielellisten valmiuksien turvaaminen	Suomen kielen oppimateriaalin hankinta keskeisimmillä kielillä, tarvittaessa myös harvinaisemmilla kielillä	Kirjastopalvelut

9.4 Liikunta

Ylitorniolla on kaupunkitason liikuntapalvelut ja kunnassa liikutaankin aktiivisesti sekä sisällä että ulkona.

Kuntotalolla on liikunta- ja uimahalli sekä asianmukaisesti varustettu kuntosali.

Ainiovaaran jäähallissa on kansainväliset mitat täyttävä jääkiekkokaukalo.

Ylitornion keskusurheilukenttä valmistui vuonna 2013. Upealta kentältä löytyvät mm. juoksuradat, kuulantöytä, pituus-, seiväs- ja korkeushyppypaikat sekä viralliset mitat täyttävä jalkapallokenttä.

Vaaramaisemissa kulkevaa vaellus- ja hiihtoreittiä on rakennettu noin 50 km ja moottorikelkkareitit pidetään auki talvisin.

Ainiovaaran hiihtostadionin viereen on kesällä 2016 rakennettu virallinen 9-väyläinen frisbeegolf-rata. Rata on vapaasti kaikkien käytettävissä ja sen käyttäminen on maksutonta.

Aavasaksan laskettelurinteet sijaitsevat Ylitornion keskustasta pohjoiseen päin, noin 10 km matkan päässä. Aavasaksalla on kolme rinnettä ja yksi hissi. Pisin rinne on pituudeltaan noin kilometrin ja korkeuseroa on 115 metriä. Laskettelurinne on lapsiystävällinen ja rinteet sopivat mainiosti laskettelun harjoitteluun jopa perheen pienimmille. Myös hintataso on lapsiperheelle huokea.

Ylitorniolla toimii myös useita aktiivisia urheiluseuroja.

9.5 Nuorisotyö

Ylitornion kunnan nuorisotoimen tehtävä on tukea nuorten kasvua ja kansalaisvalmiuksia edistävää vapaata kansalaistoimintaa. Nuorisotyö pyrkii tarjoamaan kunnan nuorille mielekästä vapaa-ajantoimintaa sekä edesauttamaan nuorten elinoloja, hyvinvointia ja osallisuutta. Nuorisotalolla tehtävän nuorisotyön sekä muun nuorisotoiminnan kohderyhmänä on pääasiallisesti 7-19-vuotiaat. Erilaisilla nuorisotyön menetelmillä tavoitetaan tämän ikäryhmän lisäksi myös jo aikuistuvia nuoria, esim. työllistämistoimenpiteet (nuorten kesätyöt) koskettavat kaikkia alle 29-vuotiaita.

Nuorisotyö pitää yllä työpajatoimintaa, toteuttaa etsivää nuorisotyötä ja organisoii tyttöjen omaa tilaa yli 13-vuotiaille tytöille.

Ylitornion kunnan nuorisotoimi järjestää iltapäivisin kerhotoimintaa koululaisille. Kerho on tarkoitettu kaikille ensimmäisen ja toisen luokan oppilaille sekä kaikille erityisopetuksessa oleville peruskoululaisille.

Ylitornion kunnan nuorisotalo ”*Nuorkka*” on aktiivisessa käytössä oleva monitoimitila ja nuorten oma kohtaamispaikka. Nuorkalla järjestöt ja nuorisoryhmät voivat toteuttaa kerho- ja muuta harrastustoimintaa sekä tapahtumia.

Vapaa-aikapalveluiden kehittämistoimenpiteet.

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot
Yhdenvertaisuuden korostaminen yhtäläisten harrastusmahdollisuuksien muodossa	- Nuorisotoiminnan edistäminen - Kerhotoiminnan edistäminen - Liikunta- ja harrastusmahdollisuuksista tiedottaminen - Rasismia ja syrjintää vastaan tehtävään työhön sitoutuminen	- Liikunta- ja nuorisopalvelut - Pakolaistyö
Maahanmuuttajien erityistarpeiden huomioon ottaminen	- Toiminnallisten sisältöjen kehittäminen - Henkilöstön monikulttuurisuuden kehittäminen - Maahanmuuttajien tavoittaminen tiedottamisen avulla	- Vapaa-aikatoimi - Järjestöt - Pakolaistyö
Vuorovaikutuksen lisääminen ja ylläpitäminen sekä keskinäisen ymmärryksen lisääminen maahanmuuttajien ja kantaväestön välillä	- Tietoisuuden lisääminen - Yhteisten tapahtumien ja teemailtojen säännöllisyys - Monikulttuuriselle toiminnalle tilojen tarjoaminen	- Vapaa-aikatoimi - Järjestöt - Pakolaistyö

	• Vapaa-aikatoimen ja pakolaisohjaajan yhteistyön lisääminen	
--	--	--

9.6 Ylitornion nuorisovaltuusto

Ylitorniolla on nuorisovaltuusto. Nuorisovaltuusto on nuorten itse valitsema edustajisto, jonka tarkoituksena on olla yhdyssiteenä nuorisotoimen ja nuorten välillä. Nuorisovaltuusto valitaan vaaleilla ja sen toimikausi on yleensä kaksi vuotta. Jäsenten ikä on noin 13–20 vuotta.

Ainiovaaran yläkoulun oppilaat voivat halutessaan asettua ehdolle nuorisovaltuustovaaleihin, joiden perusteella uusi nuorisovaltuusto muodostetaan.

Lukio valitsee oman edustajansa nuorisovaltuustoon. Lisäksi valtuustossa voi olla nuoriso- ja harrastejärjestöjen edustajia varajäsenineen.

10. Asuminen Ylitorniolla

Ylitornion kunnan asuntotilanne on asunnonhakijan näkökulmasta katsoen hyvä. Ainiovaaran Kiinteistöt Oy:n lähes kolmensadan asunnon kannasta löytyy tarvitsijoille asunto lyhyelläkin varoitusajalla. Asunnoista 2/3 on kaksioita ja loput pääasiassa yksiöitä ja kolmioita. Suurempia asuntoja on tarjolla vähemmän. Kunnan asuntoa voi hakea sähköisesti kunnan kotisivujen kautta tai lomakkeella. Tarvittaessa hakijaa avustetaan hakemuksen täyttämisessä. *Lisätietoja: Asuntosihteerä Laura Antikka. (Sijainen: Sari Roivainen).*

Kunnan yleisen periaatteen mukaisesti asuntojen jakoperusteena on sosiaalinen tarkoituksenmukaisuus ja asunnonhakijan tarve asunnolle. Asuntoasioissa maahanmuuttajille ei ole erillistä palvelua, mutta tarvittaessa asioiden sujuvan ja tarkoituksenmukaisen hoidon varmistamiseksi tehdään yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa ja käytetään tulkkipalveluja. Asumisen ohjeiden ja sääntöjen läpikäymisen liittäminen osaksi maahanmuuton alkuvaiheen tukitoimia lisää asumisviihtyvyyttä ja pienentää asukkaiden välisten konfliktien mahdollisuutta.

11. Tulkkipalvelut

Suomea taitamattomalle maahanmuuttajalle järjestetään tarvittaessa lain edellyttämät tulkkauspalvelut, jotka mahdollistavat tasavertaisen asioimisen viranomaisten kanssa. Nämä palvelut takaavat sekä asiakkaan että työntekijän oikeusturvan ja ovat edellytyksenä suomalaisen yhteiskuntaan kotoutumisessa.

Kotoutumislain 5 §:n mukaan viranomaisen on huolehdittava asian tulkitsemisesta tai kääntämisestä, jos maahanmuuttaja ei osaa kielilain (423/2003) mukaan viranomaisessa käytettävää suomen tai ruotsin kieltä tai hän ei vammaisuutensa tai sairautensa vuoksi voi tulla ymmärretyksi asiassa, joka voi tulla vireille viranomaisen aloitteesta. Viranomainen huolehtii mahdollisuuksien mukaan tulkitsemisesta ja kääntämisestä myös muussa maahanmuuttajan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevassa asiassa. Asia voidaan tulkita tai kääntää sellaiselle kielelle, jota maahanmuuttajan voidaan todeta asian laatuun nähden riittävästi ymmärtävän. Viranomaisen velvollisuus huolehtia tulkitsemisesta ja kääntämisestä ei koske aineistoa, joka ei vaikuta asian käsittelyyn.

Viranomaisen on hankittava ja kustannettava tulkki tai huolehdittava kustannuksellaan kääntämisestä asioissa, jotka voivat tulla vireille viranomaisten aloitteesta. Pakolaisten osalta tulkitsemiskustannukset korvataan valtion varoista ilman määräaikaa, kun ne liittyvät henkilölle järjestettyihin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin, kotoutumisen edistämisen suunnitelman laatimiseen, maahantulon alkuvaiheen kotoutumispalvelujen käyttöön, perehdyttämiseen kunnassa sekä koulun tai varhaiskasvatuksen ja kodin väliseen yhteistyöhön. Tulkkina tulisi käyttää ammattitaitoista asioimistulkkia, ei asiakkaan aviopuolisoa, sukulaista tai tuttavaa, **eikä koskaan lasta**. Käännöstöitä ovat esimerkiksi koulu/työtodistukset, lääkärintodistukset, rokotuskortit ym. pakolaisen kotoutumisen edistämisen ja asian selvittämisen kannalta välttämättömät asiakirjat.

Ylitornion kunta on aiemmin käyttänyt tulkkauksissa ja käännöstöissä Monetra-tulkkauspalvelua sekä Polaris-tulkkauspalvelua. Asioimistulkkauksissa palvelun tilaus tapahtuu puhelimitse tai sähköpostilla, jonka jälkeen palveluntuottaja vahvistaa tulkkien saatavuuden sähköpostitse.

Kilpailutuksen jälkeen tulkkaukset on alettu tilaamaan kesällä 2022 Tultralta (puhelintulkkkaus), sekä Semantix tai Polaris-tulkkauspalveluilta (puhelin tai läsnäolotulkkkaus).

Tulkit työskentelevät myös virka-ajan ulkopuolella ja viikonloppuisin, jos tarve niin vaatii.

12. Muiden tahojen kotoutumispalvelut

12.1 Te-toimisto

Lapin TE-toimiston toimipaikat sijaitsevat Ivalossa, Kemissä, Kemijärvellä, Kittilässä, Kolarissa, Muoniossa, Posiolla, Rovaniemellä, Sallassa, Savukoskella, Sodankylässä, Torniossa ja Ylitorniolla.

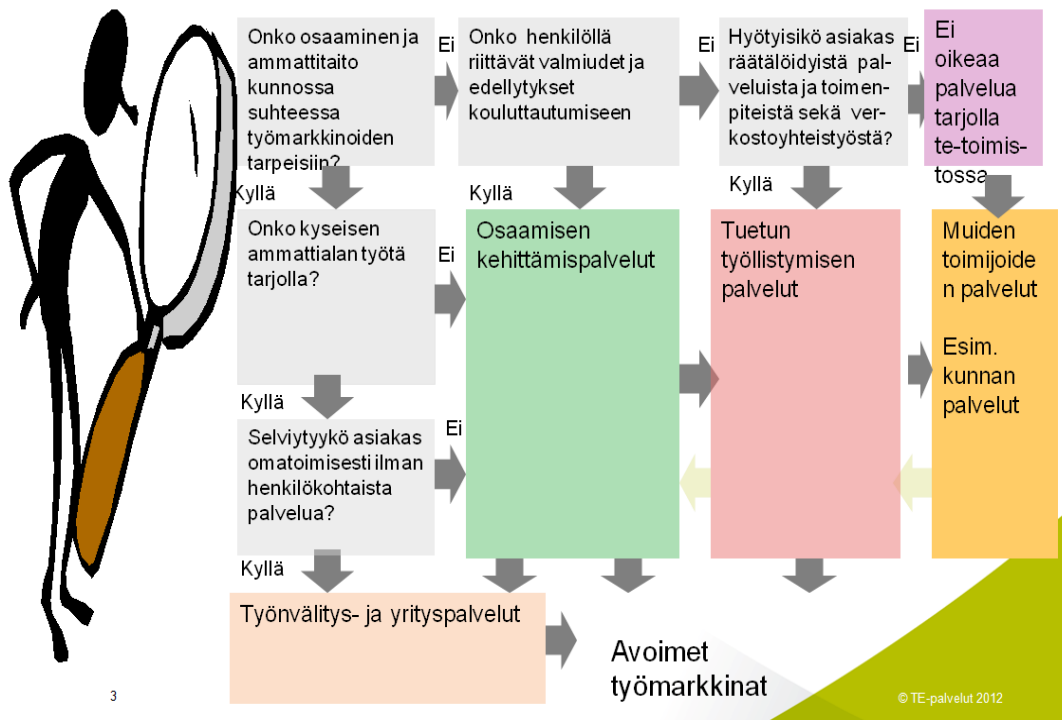
Maahanmuuttajapalvelut on integroitu osaksi normaalia TE-toimiston palvelua huomioiden kuitenkin maahanmuuttajien erityistarpeet. Päätoimisia maahanmuuttajien työllistymiseen erikoistuneita asiantuntijoita on neljä ja he ovat sijoittuneet tuetun työllistymisen palveluihin. Muilla palvelulinjoilla osalla virkailijoista tehtäväkuvaan kuuluvat myös kotoutumisajan jälkeen maahanmuuttaja-asiakkaiden palvelut. Kotoutumisen koordinaatio on keskitetty tuetun työllistymisen palveluihin, joissa palveluista vastaa palvelujohtaja ja palveluesimies ulkomaalaistaustaisten asiakkaiden toiminnossa. Kotoutumiskoulutuksen vastuu on osaamisen kehittämisen palveluissa yhdellä palveluesimiehellä.

12.2 Kotoutumiskoulutus

Kotoutumiskoulutus toteutetaan pääsääntöisesti työvoimakoulutuksena siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa säädetään. Kotoutumiskoulutusta voidaan järjestää myös omaehtoisena opiskeluna. ELY-keskus vastaa työvoimakoulutuksena toteutettavan kotoutumiskoulutuksen järjestämisestä toimialueellaan. Kotoutumiskoulutuksena oppivelvollisuuden ylittäneelle maahanmuuttajalle järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetusta ja tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämää ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia. Kotoutumiskoulutuksen kielellisenä tavoitteena on, että maahanmuuttaja saavuttaa suomen tai ruotsin kielessä toimivan peruskielitaidon.

Maahanmuuttaja-asiakkaita koskevat samat palveluperiaatteet kuin muita asiakkaita. Maahanmuuttaja-asiakkaiden palveluissa huomioidaan asiakkaiden erityistarpeet, esimerkiksi tulkkipalvelut. Palveluun varataan yleensä keskimääräistä pidemmät vastaanottoajat ja TE-palveluita kaikinensa voidaan räätälöidä hyvinkin joustavasti maahanmuuttaja-asiakkaiden palvelutarpeita vastaaviksi.

Kotoutumislain mukaisesti Lapin TE-toimisto osallistuu kotouttamisen kehittämiseen monialaisena yhteistyönä alueen viranomaisten ja eri toimijoiden kanssa. TE-toimisto vastaa maahanmuuttajien työllistymisestä ja kotoutumista edistävistä ja tukevista työvoimapalveluista ja muista toimenpiteistä työnhakijaksi ilmoittautuneille maahanmuuttajille räätälöiden palveluita siten, että ne soveltuvat maahanmuuttajille.

12.3 Kansaneläkelaitos Kela

Suomen sosiaaliturvajärjestelmään kuulumisen perusteena on vakinainen Suomessa asuminen. Vakinaisen asumisen edellytyksenä on asunto ja koti sekä pääsääntöinen jatkuva oleskelu Suomessa.

Kelan hoitamaan sosiaaliturvaan kuuluvat **toimeentulotuki, lapsiperheiden tuet, sairausvakuutus, kuntoutus, työttömän perusturva, asumistuki, opintotuki ja vähimmäiseläkkeet**. Lisäksi Kela huolehtii vammaisetuksista, sotilasavustuksista sekä maahanmuuttajan tuesta.

Kelan hoitama sairausvakuutus on osa Suomen sosiaaliturvaa. Vakuuttamispäätöstä haetaan erillisellä lomakkeella, jonka perusteella Kela tekee maahanmuuttajille kirjallisen päätöksen Suomen sosiaaliturvaan kuulumisesta. Päätöksen ollessa myönteinen, postitetaan hakijalle myös sairausvakuutuskortti jonka esittäminen asiointitilanteissa oikeuttaa ostokorvauksen myöntämiseen.

Asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin hakeutuminen tehdään yleensä sen jälkeen, kun oleskelulupa on myönnetty, kotikuntaan kirjaaminen maistraatille tehty ja hakemus suomalaisesta henkilötunnuksesta on tehty. Kela huolehtii myös kotoutumistuen maksamisesta. Maksamisen edellytyksenä on maahanmuuttajalle tehty kotoutumissuunnitelma ja sitä maksetaan kolmen ensimmäisen maassaolovuoden aikana. Muita Kelan maksamia sosiaaliturva-etuuksia maahanmuuttaja voi hakea vakuuttamispäätöksen jälkeen kuten muutkin Suomessa vakituisesti asuvat henkilöt. <https://www.kela.fi/henkiloasiakkaat> <https://www.kela.fi/kelan-etuudet>

Ylitornion kunnan kotoutumisen edistämisen ohjelma on kaikkien kuntalaisten luettavissa, se löytyy sähköisenä versiona. Kotoutumisen edistämisen ohjelma päivitetään tarvittaessa, vähintään 4 vuoden välein. Sen tulee vastata kunnan sen hetkistä palvelutarjontaa, resursseja sekä kotoutumisen tarpeita.

Lähteet:

- <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>
- <https://www.stat.fi>
- *Kotoutumisen osa-alueet Ager & Strang 2008*
- *Väestörakenne, Tilastokeskus*
- www.punainenristi.fi
- <https://ylitornio.fi/palvelut/varhaiskasvatus/lasten-paivahoito>
- *Kotikuntalaki 201/1994)*
- <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/aamu-ja-iltapaivatoiminta>
- <https://ylitornio.fi/palvelut/mean-opisto/opiston-esittely>
- <https://ylitornio.fi/palvelut/tornionlaakson-kirjasto>
- <https://www.kela.fi/henkiloasiakkaat>
- <https://www.kela.fi/kelan-etuudet>